

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Kremen, V.H., 2019. Dukhovnist i tsinnosti buttia liudyny [Spirituality and values of human existenc], v kn. Horyzont dukhovnosti vykhovannia. Monohrafiia. Vilnius: Zavedra, 9 – 11.
2. Dobronravova, I. S., Bilous, T. M., & Komar, O. V., 2009. *Novitnia filosofii nauky* [The newest philosophy of science]. Pidruchnyk. Kyiv: Lohos. [Elektronnyi resurs]. Kyiv: Lohos. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/Dobr-bil-kom.htm>>.
3. Sydorenko, L.I., 2011. Aksiolohiia postneklasychnoi nauky [Axiology of post-nonclassical science]. *Suchasna ukrainska filosofii: tradytsii, tendentsii, innovatsii: zbirnyk naukovykh prats. vidp. red. A.Ie. Konverskyi, L.O. Shashkova*. Kyiv: Vydavnycho-polihrafichnyi tsentr «Kyivskyi universytet», 304.
4. Rudnytska, O. P., 2005. *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogy: general and artistic]. Ternopil: Navch. Knyha.
5. Kryvosheia, N.B., 2019. *Pryntsypy formuvannia muzychno-pedahohichnoi kompetentnosti maibutnikh vykhovateliv zakladiv doshkilnoi osvity* [Principles of formation of musical and pedagogical competence of future teachers of preschool education institutions.]. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<http://profped.ddpu.edu.ua/article/view/174545>>.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-112-122>

УДК 069.5:94(477.86)

Татарко Ірина Іванівна,

кандидат історичних наук,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін,
Дунайський інститут Національного університету
«Одеська морська академія»
Ізмаїл, Україна
ORCID ID: <https://orcid.org/0001-9381-5193>
tatarkoirina01011979@ukr.net

ЕЛЕМЕНТИ СТАНОВЛЕННЯ МОРСЬКОЇ ОСВІТИ: ДОСВІД МОРСЬКИХ МУЗЕЇВ

Анотація. У статті досліджено розвиток музеїв морського напрямку в Україні та їх вплив на морську освіту. Автор наголошує, що одним з актуальних завдань потужного економічного зростання України упродовж років незалежності залишається питання збереження та розвитку морської галузі. Велику роль в досягненні цієї мети відіграють спеціальні навчальні заклади та морські музеї. В Україні є багато музеїв, але науковцями мало уваги приділялось саме дослідженню морських музеїв.

Встановлено, що в Україні існує 14 морських музеїв, які вважаються ідеальним місцем для збереження морських традицій та багаторічних артефактів, які іноді датуються століттями тому. У них збережено унікальні експонати кораблів та

підводних човнів, представлені фотографії, документи, одяг, прилади, картини та інші старовинні предмети. Створювалися морські музеї за допомогою співробітників, викладачів, студентів, приватних осіб, людей які раніше працювали на флоті.

Зазначимо, що музеї стали центрами науково-дослідної роботи. Їх матеріалами користуються учні шкіл, а також студенти при написанні курсових та дипломних робіт. При музеях відкриваються різноманітні гуртки, і навіть туристично-краєзнавчого напрямку.

Виокремимо основні проблеми музейної галузі на сучасному етапі: недосконалість законодавчої бази в цій сфері, брак експозиційних площ, відсутність надійної системи обліку і зберігання музейних фондів, неналежний рівень охорони експонатів, недостатнє кадрове та інформаційне забезпечення. Але найбільшою проблемою сьогодення є воєнні дії: всі музеї кожного дня знаходяться під загрозою руйнування. Так, 2 серпня 2023 р. зруйновано будівлю, в якій знаходився музей історії ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» в м. Ізмаїл. Під анексією знаходяться музеї на території Автономної республіки Крим та м. Севастополі.

У статті зроблено висновок, що морські музеї в Україні відіграють велику роль у системі морської освіти та впливають на формування патріотизму та інтересу у відвідувачів до однієї з найдавніших та романтичних професій у світі – професії моряка.

Ключові слова: морська освіта; морські музеї; Україна; морська держава; морська діяльність; флот; анексія.

1. ВСТУП / INTRODUCTION

Постановка проблеми. Україна входить до списку тих країн, які, окрім сухопутних шляхів, мають й розвинені морські (протяжність морських кордонів України складає 1355 км: Чорним морем – 1056,5 км; 249,5 км – Азовським морем 49 км – Керченською протокою). В країні чимало міст з розвиненою портовою інфраструктурою, а морські професії були і залишаються одними з найпріоритетніших і привабливих.

Одним з актуальних завдань потужного економічного зростання України упродовж років незалежності залишається питання збереження та розвитку морської галузі. Велику роль у досягненні цієї мети відіграють спеціальні заклади освіти та морські музеї. В Україні є багато музеїв, але науковцями мало уваги приділялось саме аналізу морських музеїв. Це і обумовило вибір теми дослідження.

Аналіз досліджень і публікацій. У сучасній науково-педагогічній літературі майже немає досліджень, присвячених морським музеям та їх впливу на освіту. Аналіз різних джерел (електронні ресурси, газети, журнали) теж вказує на досить обмежену інформацію з теми даної статті. Матеріал зі створення музеїв та зміст експозицій можна знайти в основному на сайтах самих музеїв, а також відвідавши їх наочно.

З досліджень, які пов'язані з роллю музеїв в системі освіти (у тому числі – морської), слід виділити роботу кандидата історичних наук, доцента кафедри суспільних наук Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв В.В. Карпова «Досвід актуалізації військово-технічної спадщини в пам'ятко охоронній та музейній діяльності» [4]. У своїй роботі автор акцентує увагу на роль музеїв в актуалізації військово-технічної спадщини, аналізуючи досвід в тому числі й військово-морських музеїв (більш детальніше в роботі В.В. Карпова проаналізована діяльність військово-морського музею «Балаклава», який знаходиться на території тимчасово окупованого Криму). У своєму дослідженні автор зазначає, що «військово-історичні музеї розглядаються суспільством, як зберігачі підвалин державності та внутрішньої єдності нації. Вони впливають на формування у відвідувачів ідеї національного патріотизму, морально-бойових якостей: вірності присяги, мужності, хоробрості, героїзму».

Актуальність даної проблематики не викликає заперечень. Безумовно, в умовах сучасної глобалізації та трансформації питання збереження та розвитку морської галузі, потужного економічного зростання України є одним із важливих та пріоритетних.

2. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ / AIM AND TASKS

Метою статті є визначення ролі морських музеїв у збереженні та актуалізації морської спадщини України, формуванні патріотизму та інтересу до однієї з найдавніших професій у світі – професії моряка. Досягнення поставленої мети обумовлює вирішення в процесі виконання дослідження таких **завдань**: аналіз умов, в яких виникли і розвиваються морські музеї в Україні; дослідження змісту експозицій морських музеїв з метою виявлення впливу на свідомість студентської молоді та формування в неї громадської позиції, патріотизму, компетентнісних навичок та вмінь; виявлення основних труднощів, з якими зіткнулися музеї на сучасному етапі.

3. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ / RESEARCH FINDINGS

На кожному історичному етапі розвитку будь-якої країни морський флот відіграє важливу роль в економічній та політичній складовій держави. Морська індустрія України включає мережу портів, а також вантажні термінали, причали та комплекси різних форм власності. Функціонують 13 портів (не включаючи анексований Крим), зокрема 5 глибоководних: серед них – порт Південний, порти в Чорноморську, Одесі та Миколаєві. Країна має достатній потенціал, щоб розвиватись як морська держава, а морські професії були і залишаються одними з найпріоритетніших і привабливих. Проте за роки незалежності накопичилося багато невирішених проблем, які призвели до втрати Україною первісних позицій морської держави.

Сьогодні морська галузь України під пильною увагою міжнародного транспортного ринку. Вигідне географічне становище, розгалужена транспортна мережа, безпосередня близькість до Чорного моря – ці чинники свідчать про те, що Україна як транзитний транспортний вузол цікава європейському та азіатському ринкам. Але євроінтеграція та глобалізація поставили перед морською галуззю України низку викликів, вирішення яких потребує гнучкого та зваженого підходу у всіх секторах галузі, починаючи з судноплавства та закінчуючи підготовкою фахівців. Тому одним з актуальних завдань потужного економічного зростання України упродовж років незалежності залишається питання збереження та розвитку морської галузі. Велику роль в досягненні цієї мети відіграють спеціальні заклади освіти та морські музеї. В Україні є багато музеїв, але науковцями мало уваги приділялось саме аналізу морських музеїв. Це і обумовило вибір теми дослідження.

Актуалізація спадщини України у морській галузі в пам'яткоохоронній та музейній діяльності беззаперечно тісно пов'язана з історією. І в залежності від інтересу, важливості цієї історії для суспільства перебуває рівень популярності самої пам'ятки, а отже і рівень її охорони, збереження та реставрації. У цьому контексті особлива місія покладається на музеї. У першу чергу питання збереження та актуалізації спадщини в морській галузі пов'язане із діяльністю морських музеїв. Морські музеї слід розглядати не лише як охоронців спадщини України, однієї з морських держав, але й як держави героїчних морських міст, які відвойовували свою незалежність не тільки в часи Другої Світової війни, а й сьогодні. Музеї впливають на формування у відвідувачів патріотизму та інтересу до однієї з найдавніших та романтичних професій у світі – професії моряка.

В Україні існує своя система музеєфікації історичного досвіду у сфері суднобудування та судноплавства. Діяльність морських музеїв України спрямована на відтворення та збереження морської історії.

Музей морської історії при Херсонській державній морській академії можна назвати «музеєм під куполом» [1]. Музей постійно наповнюється експонатами та матеріалами завдяки власним дослідженням ентузіастів, які працюють у закладі, та експонатам, які збирають і приносять рідні та знайомі випускників. Багато матеріалів в музеї відтворюють історію становлення та розвитку морської освіти в місті.

Є в музеї і болюча для херсонців тема – втрата навчального вітрильника «Товариш». Його підняли з морського дна, відреставрували та дали ім'я «Товариш». 24 серпня 1951 року передали в Херсон. У 1970-х рр. вітрильник здобув перемогу у двох міжнародних регатах. Саме «Товариш» можна побачити у фільмі «Пурпурові вітрила». А ще він став прототипом вітрильника «Оріон» з «Берега любові» Олеся Гончара, письменник був навіть почесним членом екіпажу «Товариша». Згодом судно передали Німеччині, де воно стало музеєм.

У музеї морської історії м. Херсон також можна побачити цитати легендарного українського Кобзаря – Т.Г. Шевченка, який у кількох листах братові давав настанови щодо навчання в училищі племінника Каленика.

З історію мореплавства можна ознайомитися, відвідавши Харківський морський музей. Музей унікальний тим, що пропонує відвідувачам історію мореплавства в моделях. У музеї працюють 2 експозиційні зали, які через історію мореплавства розповідають про історію розвитку Європейської цивілізації.

У цьому музеї можна побачити, як будували і спускали на воду кораблі, можна заглянути всередину військового корабля XVII століття, дізнатися, як встановлювали і працювали з гарматами на старовинному вітрильнику, як діставали золото з галеонів, що затонули. Прилади навігації, факсимільні карти, гравюри, документи (частково з архівів королівського товариства Великобританії), написані власноруч відважними мандрівниками, – все це складає частину колекції музею, присвяченого історії суднобудування мореплавства, відкритого в Харкові в червні 2009 року.

Основою експозиції музею стала приватна колекція харків'янина Олександра Якименка, створенню якої він присвятив кілька десятиліть. Сьогодні колекціонер очолює музей та проводить у ньому екскурсії, знайомлячи відвідувачів зі своїми творіннями – власноруч виготовленими моделями кораблів.

Ще один музей морської спрямованості, який займає певне місце серед значущих морських музеїв України, – музей історії ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» в м. Ізмаїлі. Музей був відкритий для відвідувачів 24 серпня 1984 року напередодні 40-ї річниці визволення Ізмаїла від фашистських загарбників. У 1988 році музей був номінований на звання «Народного музею». Підставою була його активна діяльність: з моменту відкриття музей відвідало близько 30000 людей, проведено 1050 екскурсій.

Інтер'єр музею розроблений таким чином, щоб він нагадував салон судна, по фризу розміщені ілюмінатори з фотографіями портових міст, а розділи експозиції розкривали історію Дунайського судноплавства з найдавніших часів до сьогодення. До створення музею були підключені працівники та ветерани пароплавства, мешканці Ізмаїла, всі музеї міста, картинна галерея, музей Морського флоту м. Одеса. Результат виконаної роботи захоплює відвідувачів уже кілька десятиліть.

Предметом гордості музею є: перше видання Лоції Чорного моря (1851 р.), оригінальні судові предмети XIX – XX ст., колекція якорів різних епох і типів, що багато років служили на судах пароплавства, численні моделі суден.

Сьогодні музей не працює після атаки шахідів з боку РФ 2 серпня 2023 року на приміщення управління УДП. Фонди музею не постраждали. Всі експонати були перевезені до іншого приміщення. Наразі триває робота з їх перепису, поділу за групами зберігання, розміщення на стелажах. Готується усе необхідне для подальшого зберігання музейного фонду в осінньо-зимовий період.

Ще один музей морської спрямованості, який функціонує в м. Ізмаїлі, – музей Дунайської флотилії, заснований 8 травня 1975 року на базі міського Палацу дитячої та юнацької творчості згідно з наказом міського відділу освіти. За профілем музей – військово-історичний.

Засновником та керівником музею до травня 2016 року була Пойда Інна Костянтинівна. У далекі 70-ті вона відчула гостру необхідність зберегти для нащадків пам'ять про легендарну Дунайську флотилію. Педагог, історик, краєзнавець, грамотний фахівець, небайдужа людина, що любить свій край, вона проводила кропітку пошукову роботу та залучала до цього школярів та молодь.

Мета та завдання музею – патріотичне виховання молоді; формування соціального досвіду на прикладах історичного минулого України; залучення учнівської молоді до науково-дослідницької, пошукової, краєзнавчої діяльності, волонтерського руху.

Загальна кількість одиниць збереження фондів – 1646, з них предметів основного фонду – 824. За останні п'ять років фонди музею збільшилися на 161 експонат.

За останні 5 років у музеї було проведено 450 екскурсій, більш ніж для 2500 слухачів, про що свідчать записи у Книзі відгуків.

Одним з найбільших музеїв морської спрямованості в Україні остається Музей суднобудування та флоту в м. Миколаїв [2]. Це єдиний у своєму роді музей в Україні, мета створення якого полягає у висвітленні цінності та історії цієї галузі, яка стала нині не такою популярною як кілька століть тому.

Музей створено у 1978 році у будівлі колишньої резиденції головнокомандувача Чорноморського флоту.

Експозиція музею налічує понад 3000 експонатів, які розташовані у 12 залах. Подані експонати докладно описують тривалу історію суднобудування в Україні, починаючи з перших верфей у Київській Русі до величезних сучасних заводів. У цьому музеї зібрано унікальні експонати колекції моделей різних кораблів XVIII – XX століть. Серед них – модель гарматного фрегата, який першим зійшов із Миколаївської верфі, під назвою «Святий Миколай», знаменитий гарматний бриг «Меркурій», революційний герой-броненосець «Потьомкін», найновіший авіаносець «Київ» та багато інших знаменитих кораблів.

Серед експонатів, які представлені в музеї, можна побачити багато найцікавіших експонатів: унікальні карти та документи, навігаційні прилади, прилади морського зв'язку, форми моряків та предмети їхнього побуту, унікальну колекцію старовинної зброї та інше.

У музеї регулярно проводяться масштабні виставки та екскурсії, що робить місце особливо цікавим та привабливим для туристів. Щорічно його відвідує близько 50 000 осіб із усіх куточків України та світу.

При Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова в Миколаєві створений Меморіальний музей імені видатного флотоводця. В експозиції багато речей, які розповідають про життя і діяльність вченого, кораблебудівника, флотоводця адмірала С.О. Макарова.

Меморіальний музей адмірала С.О. Макарова був відкритий 21 вересня 1970 р. До кінця 1985 р. у фондах музею зберігалося понад 270 експонатів.

У період з 1949 по 1954 р. було зібрано 75 експонатів, серед яких такі раритети, як креслення трубопроводів у машинних і кочегарних трюмах крейсера першого рангу «Адмірал Макаров», щоденник старшого механіка криголама «Ермак» Улашевича (1901 р.); меню святкового обіду на криголами «Ермак» (11.06.1901 р.); візитна картка самого адмірала Макарова, яка була в його шинелі, піднятій з місця загибелі броненосця «Петропавловськ»; партитури музичних творів, присвячених пам'яті адмірала; прижиттєві видання книг С.О. Макарова. За наступні роки експозиція розширилася: наразі вона включає більше 360 експонатів.

До найбільш значущих музеїв України військово-морської спрямованості слід віднести музеї, які на даний час мають статус анексованих: музей Чорноморського флоту та музейні комплекси «Михайлівська батарея», «Балаклава» в тимчасово окупованому Севастополі; Азовський морський музей імені В.А. Павлія – в Маріуполі.

Один із найстаріших морських музеїв України – Музей морського флоту в Одесі, створений у 1920 році моряком і художником В.А. Ченцовим. Рішенням міністерства транспорту Радянського Союзу з усіх знакових портів країни до Одеси було передано історичні матеріали, моделі кораблів, навігаційні прилади, архівні документи. Прості люди несли свої сімейні реліквії: хтось книги, хтось нагороди, хтось тарілку з пароплава, фотографії з альбомів. Згодом одеський музей став сховищем історичних цінностей світового масштабу.

Морський музей розташовувався на бульварі Фельдмана, 3 (нині Приморський бульвар) у будинку Маріні (пам'ятка архітектури національного значення, архітектор Джованні Фраполі).

У 1941 – 1944 роках, під час румунсько-німецької окупації Одеси, більшість довоєнних експонатів було викрадено.

У 1965 року музей відновив свою роботу як Музей морського флоту СРСР у будівлі колишнього Англійського клубу (вул. Ланжеронівська, 6). Будівля збудована у 1842 році за проектом архітектора Грегоріо Торрічеллі.

За період із 1965 по 2005 року з експозицією музею ознайомилося 11 млн відвідувачів.

Експозиція музею присвячена історії суднобудування з первісних часів до наших днів, історії розвитку флоту в царській Росії, Радянському Союзі, Україні

Музейний фонд налічував 100 000 експонатів, серед яких – документи, світлини, мапи, рукописи, технічна література, моделі суден, навігаційні прилади та інструменти, якір віком більш за 900 років. Експозиція моделей суден представляє раритетні судна, які використовувалися більш як 100 років тому на Чорному морі. Окреме місце займає експозиція мистецьких мариністичних творів.

Експозиція історичних якорів, яка належить музею, розташована на території Морського вокзалу. Тут представлені різні види якорів: коромислові, виготовлені з цільного шмату заліза, Адміралтейський і Холловський, якір підвищеної утримувальної сили (так званий якір Матросова), а також якоря-кішки.

Щодо сучасного стану музею, то треба зазначити, що музей пережив три пожежі. 70 тисяч експонатів, що залишилися після пожеж, перебували у будівлі Одеського морського вокзалу. Частина колекції (близько 5%) з 2007 року експонувалась в одному з приміщень морвокзалу. З 16 лютого 2016 року музей працює у приміщенні музею Одеського морського порту імені Ф. де Воллана.

Ще один морський музей діє в м. Чорноморськ. Музей Чорноморського порту відкритий у 1970 році. В музеї представлені експонати, які розповідають про історію будівництва та розвитку Іллічівського морського торговельного порту, про трудові та бойові подвиги портовиків. У 2013 році тут пройшла масштабна реконструкція, було розширено площу музею.

Наразі в залах музею історії Чорноморського морського порту регулярно проходять уроки географії на тему «Водний транспорт України» та «Морський транспортний комплекс». Понад 800 експонатів музею є добрими наочними посібниками для поглибленого вивчення наук студентами вишів, ліцеїв, училищ та шкіл.

Музеї морської спрямованості існують не тільки завдяки державним програмам і ініціативам, але й завдяки ентузіазму ветеранів морської праці, ентузіастам, які закохані у море.

Одним за таких затятих ентузіастів є Федір Багола, який зумів втілити ідею створення морського музею. Багато років військовий моряк оббивав пороги місцевої влади, доводячи та переконуючи підтримати добру справу. Але щоразу на шляху ентузіаста вставали бюрократичні перепони. Коли мешканці селища Приморське Печенізької селищної громади Чугуївського району Харківської області обрали селищним головою молоду та прогресивну людину, моряк-ентузіаст отримав дозвіл на створення музею і приміщення для нього.

У музеї представлені найрізноманітніші експонати: навігаційні прилади, обладнання, форма моряків, морська література та посібники. Збір експонатів Федір Багола почав давно, та й географія їх велика. Наприклад, є експонат із далекої Чукотки – триметровий китовий вус, подарований моряку капітаном-китобійцем. Стілець, що крутиться, Федір Іванович змайстрував з китового хребця, причому самого останнього, хвостового. Це трофей із острова Ітуруп, де діяв китообробний завод. Не менш цікаві і забальзовані камчатський краб, різного роду риби, птахи з Командорських островів, моржовий ікол тощо.

4. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ / CONCLUSIONS AND PROSPECTS FOR FURTHER RESEARCH

В Україні існує 14 морських музеїв, які вважаються ідеальним місцем для збереження морських традицій та багаторічних артефактів, які іноді датуються століттями тому. В них можна побачити унікальні експонати кораблів та підводних човнів, представлені фотографії та дуже цікаві документи, одяг та прилади, картини та інші старовинні предмети. Створювалися морські музеї за допомогою співробітників, викладачів, студентів, приватних осіб, людей, які раніше працювали на флоті. Більшість з них знаходяться в закладах освіти.

Музеї стали центрами науково-дослідної роботи. На їх базі щороку проводяться семінари для викладачів, семінари-практикуми, індивідуальні консультації для педагогів, студентів закладів вищої освіти, гуртківців, громадських працівників. Матеріалами музеїв користуються учні, відвідують музеї і студенти (пишуть дипломні та курсові роботи), проводяться шкільні уроки. Експонати музеїв є добрими наочними посібниками для поглибленого вивчення наук студентами вишів, ліцеїв, училищ та шкіл. При музеях відкриваються різноманітні гуртки, навіть туристично – краєзнавчого напрямку.

Потрібно також зазначити, що на сучасному етапі існує багато проблем в музейній галузі: недосконалість законодавчої бази в цій сфері, брак експозиційних площ, відсутність надійної системи обліку і зберігання музейних фондів, неналежний рівень охорони експонатів, недостатнє кадрове та інформаційне забезпечення. Але найбільшою проблемою є війна: музеї кожного дня знаходяться під загрозою руйнування. Так, 2 серпня 2023 р. зруйновано будівлю, в якій знаходився Музей історії ПрАТ «Українське Дунайське пароплавство» в м. Ізмаїлі. Під анексією знаходяться музеї на території Автономної республіки Крим та м. Севастополь.

З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що морські музеї в Україні відіграють велику роль в системі морської освіти та впливають на формування у відвідувачів патріотизму та інтересу до однієї з найдавніших та романтичних професій у світі – професії моряка.

Перспективним напрямом подальших досліджень є більш детальне вивчення змісту експозицій морських музеїв, які стали центрами науково-дослідної роботи здобувачів вищої морської освіти.

5. СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ТРАНСЛІТЕРАЦІЯ / REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Музей морської історії під куполом: Шевченко, легенди і династії, 2023. [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2884652-muzej-morskoi-istorii-pid-kupolom-sevcenko-legendi-i-dinastii.html>>.

2. «Морські замальовки». Новою виставкою миколаївський музей відновив роботу, 2023. [Електронний ресурс]. Доступно: <<https://suspilne.media/398411-morski-zamalovki-novou-vistavkou-mikolaivskij-muzej-vidnoviv-robotu/>>.

3. Машталір, В.В., 2012. Розвиток музейної справи в системі Міністерства оборони України. *Праці Центру пам'яткознавства*. Київ: Центр пам'яткознавства НАН України і УТОPIK, 22. 194 – 211.

4. Карпов, В.В., 2014. Досвід актуалізації військово-технічної спадщини в пам'яткоохоронній та музейній діяльності. *Музейна справа та освіта в Україні: матеріали науково-практичної конференції в Національній академії керівних кадрів культури і мистецтва* 13 – 14 листопада 2014 року. Київ: НАКККиМ, 65 – 69.

5. Карпов В., 2010. 100 років з дня створення першого військовоісторичного музею в Україні. *Український військовий музей*, 2, 4 – 5.

ELEMENTS OF THE FORMATION OF MARITIME EDUCATION: THE EXPERIENCE OF MARITIME MUSEUMS

Iryna Tatarko,

PhD of Historical Science,

Associate Professor of the Department of Humanities

Danube Institute of the National University

«Odessa Maritime Academy»

Izmail, Ukraine

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9381-5193>

tatarkoirina01011979@ukr.net

Abstract. The article refers to the development of maritime museums in Ukraine and their influence on maritime education. The author highlights that one of the urgent tasks of significant economic increase in Ukraine during the years of independence is the preservation and development of the maritime industry. Higher educational institutions and maritime museums are of considerable importance in achieving this goal. There are many museums in Ukraine; however, the researchers have paid little attention to the study of maritime ones.

It has been ascertained that there are 14 maritime museums in Ukraine. They are considered to be an appropriate place to preserve maritime traditions and longstanding artefacts, some of them being dated back the centuries. They contain unique exhibits of ships and submarines, photographs and particularly striking documents, clothing and devices, paintings and other antiques. The maritime museums were created with the help of employees, teachers, students, individuals, and people who used to work in the navy and merchant fleet.

The author confirms that the museums have become the centres of research. Their objects and stores are used by schoolchildren, as well as by students when undertake projects, any scientific papers and diploma theses. The museums have become the basis for various clubs in the field of tourism and local history.

The main problems of the museum sector nowadays have been identified; some of them are as follows: imperfection of the legislation in this area, lack of exhibition space, lack of a reliable system of accounting and storage of museum funds, inadequate level of protection of exhibits, insufficient staffing and information support. But the most crucial problem is the war: all the museums are under the threat of destruction every day. For example, on August 2, 2023, the building that housed the Museum of the History of the Ukrainian Danube Shipping Company in Izmail was destroyed. Museums on the territory of the Autonomous Republic of Crimea and the city of Sevastopol are under annexation.

The author concludes that maritime museums in Ukraine play an important role in the system of maritime education and influence the formation of patriotism and interest in one of the oldest and most romantic professions in the world, the profession of a seafarer.

Keywords: maritime education; maritime museums; Ukraine; maritime state; maritime activity; fleet, annexation.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. *Muzei morskoj istorii pid kupolom: Shevchenko, lehendy i dynastii* [Museum of maritime history under the dome: Shevchenko, legends and dynasties], 2023. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/2884652-muzej-morskoj-istorii-pid-kupolom-sevcenko-legendi-i-dinastii.html>>.
2. «Morski zamalovky». *Novoiu vystavkoiu mykolaivskiy muzei vidnovyv robotu* ["Sea sketches". The Mykolaiv Museum resumed work with a new exhibition], 2023. [Elektronnyi resurs]. Dostupno: <<https://suspilne.media/398411-morski-zamalovki-novou-vistavkou-mikolaivskij-muzej-vidnoviv-robotu/>>.
3. Mashtalir, V.V., 2012. Rozvytok muzeinoi spravy v systemi Ministerstva oborony Ukrainy [Development of museum affairs in the system of the Ministry of Defense of Ukraine]. *Pratsi Tsentru pamiatkoznavstva*. Kyiv: Tsentri pamiatkoznavstva NAN Ukrainy i UTOPYK, 22. 194 – 211.
4. Karpov, V.V., 2014. Dosvid aktualizatsii viiskovo-tekhnichnoi spadshchyny v pamiatkookhoronni ta muzeinii diialnosti [Experience of updating military-technical heritage in monument protection and museum activities]. *Muzeina sprava ta osvita v Ukraini: materialy naukovo-praktychnoi konferentsii v Natsionalnii akademii kerivnykh kadrov kultury i mystetstva 13 – 14 lystopada 2014 roku*. Kyiv: NAKKKiM, 65 – 69.
5. Karpov V., 2010. 100 rokiv z dnia stvorennia pershoho viiskovoistorychnoho muzeiu v Ukraini [100 years since the creation of the first military history museum in Ukraine]. *Ukrainskyi viiskovy muzei*, 2, 4 – 5.

DOI: <https://doi.org/10.32626/2309-9763.2023-122-134>

УДК 37.014.3

Черняк Сергій Геннадійович,

кандидат педагогічних наук, доцент,
завідувач відділу наукової роботи та редакційно-видавничої діяльності,
Київська муніципальна академія естрадного та циркового мистецтва
Київ, Україна
ORCID ID:<https://orcid.org/0000-0003-4327-0994>
chernyaksergey@ukr.net

ПЕРСОНІФІКОВАНИЙ ПІДХІД ДО ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬО-ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОГНОЗУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ СОЦІАЛІСТИЧНІЙ РАДЯНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1930 – 1940 рр.)

Анотація. У статті висвітлюється персоніфікований підхід до вивчення проблеми освітньо-педагогічного прогнозування в Українській Соціалістичній Радянській Республіці періоду 1930 – 1940 рр. Автор наголошує на тому, що